

De PES Nieuwsbrief

Hallo allemaal,

Hierbij de nieuwsbrief van de PES. Het nieuwe interim bestuur van de PES heeft besloten om de PES Nieuwsbrief weer regelmatig uit te brengen. Om de simpele reden dat er soms te veel in een jaar gebeurt dat niet kan wachten om dit pas op de jaarlijkse ALV bekend te maken. Wij zijn voornemens de nieuwsbrief dan ook regelmatig uit te brengen en wensen jullie veel leesplezier met de eerste "Beta No" nieuwsbrief.

ALV Algemene Ledenvergadering.

Op 21 oktober j.l. was de ALV (Algemene Leden Vergadering) van de PES. Dit werd in Baarn gehouden. Hier werd o.a. stil gestaan bij de leden die afgelopen periode zijn overleden middels een minuut stilte.

Na de vaste terugkerende punten, zoals inkomende/uitgaande briefwisselingen, financieel overzicht/kascontroles, bespreking notulen vorige ALV, werd ook het afgelopen PES 70 jubileumfeest geëvalueerd. En kwam de minimale bezetting van het bestuur ter sprake.

Nieuwe Bestuur.

PES voorzitter Mien Tuny maakte bekend er nu, na 13 jaar mee te stoppen. Opeens bestond het 2 koppige bestuur nu nog maar uit 1 man.

De PES leden beseffen nu dat dit een onwerkbaar situatie is voor het bestuur. Aan deze situatie moest snel een eind gemaakt worden. Uit dit besef, zijn nu 3 personen die zich

hebben aangemeld als ondersteunende bestuursleden. Om het interim bestuur voor een jaar te ondersteunen tot de ALV van 2024. 2 dringende punten kregen zij nog als taak mee. Het zo snel mogelijk herzien van de statuten en dit notarieel formeel vast te leggen. Want ook de bank eist dit. Tevens de taak om nieuwe bestuursleden te werven zodat we snel weer een voltallige bestuur hebben. De nieuwe bestuursleden zijn usi Etje (Josefien) Bus-Ririhena, voorzitter, Abe Timisela en Nathan Ririhena die het secretariaat gaan bemannen.

Jan Ririhena heeft te kennen gegeven om voorlopig nog aan te blijven als penningmeester totdat het interim bestuur weer voltallig is en zal zich daarna terugtrekken.

Noodzakelijke vernieuwing Statuten.

Het vernieuwen van de statuten en het huishoudelijke reglement zal door een commissie opgepakt worden. Hierin zitten de volgende personen: Nathan Ririhena, Anis Timisela en Henk Verweij.

Wassu Jongeren.

Ook werd duidelijk dat we de Wassu jongeren te weinig zien binnen de PES vereniging. En de jeugd is onze toekomst. Hierin zal het komend jaar ook aandacht aan besteed worden.

We denken hierbij o.a. aan activiteiten die de Wassu-identiteit van onze jongeren kunnen versterken. Bijvoorbeeld met het organiseren van zgn. Wassu-Jongeren Dagen, waar bijvoorbeeld verschillende onderwerpen zullen worden behandeld.

Informatie die de jongeren vaak nog niet altijd hebben. Zoals bijvoorbeeld de pela's van ons dorp Wassu en de regelgeving ervan. De Sejarah en Adat verhalen van Wassu. Ook de families en onderliggende banden kunnen besproken worden.

Overdracht Sejarah Wassu.

Bij het visualiseren van de verhalen hebben we al testen gemaakt met AI (Artificial Intelligence) waar je heel mooie platen kan maken om hiermee de mondelinge overdracht aan onze jongeren te ondersteunen met mooie beeldmateriaal. Hierbij is er een begin gemaakt met het AI programma Mid Journey Inc. De eerste resultaten hiermee zijn veel belovend.

Ook een drone is inmiddels aangeschaft, deze zal binnenkort ingezet worden om materiaal in Wassu in beeld te brengen. Heb je al ervaring met dit soort programma's ondersteun dan het PES bestuur zodat we straks een totaal Informatie pakket aan de jongeren kunnen aanbieden bij de sejarah overdracht.

Zonder de jongeren heeft de PES geen toekomst en zonder een sterk voltallig bestuur is de PES stuurloos.

Sluit je daarom aan bij de PES en wees trots op je Wassu afkomst.

Workshops voor Wassu Jongeren.

Ton Heine zal ook samen met zijn vrouw Yaya Timisela de Wassu jongeren proberen te bereiken middels Workshops. Deze zullen dan op verschillende locaties verspreid over Nederland gehouden worden.

Het eerste thema waaraan hij dacht is "Eten", omdat Molukkers en Eten met elkaar verbonden zijn. Gedacht wordt aan Kook-workshops. Deze zullen dan in 2024 beginnen. Hiervoor zal Ton een werkgroep gaan vormen en de mensen persoonlijk benaderen of mailen. Wij wensen hem heel veel succes met dit nieuwe project.

Hieronder een inkomend stuk van Ton Heine :

Vandaag 6 november zou Nona Salakory uit Baarn 73 jaar zijn geworden. Zij wordt vandaag in de Volkskrant geëerd met een mooie column.

Wie was Nona Salakory? Wat was haar drive? Waar kwam zij vandaan? Deze vraag geldt in feite voor alle Knillers die in 1951 noodgedwongen naar Nederland kwamen. Wat was de achtergrond van deze mensen en wat is de verbinding die er vandaag bestaat tussen de tweede, derde en inmiddels vierde generatie. Waar komt dat emotionele gevoel vandaan als jonge Molukkers voor het eerst naar Wassu gaan? Welnu die verbinding dreigt verloren te gaan. Nakomelingen van de eerste generatie zwerven uit binnen Nederland maar ook over de wereld. Toch is er direct een band als een Molukker een andere Molukker tegenkomt in Nigeria of Zweden of waar dan ook. Er is een gevoel van verwantschap.

Het is van belang om je wortels te kennen, waar kom je vandaan, wie zijn mijn verwanten. Wat is onze historie. De Molukse cultuur is er een met een grote verscheidenheid aan verhalen, geschiedenissen, achtergronden, familielijnen, gewoonten en gebruiken. Met een aantal mensen willen wij een initiatief ontwikkelen om met name jongeren te betrekken bij hun eigen cultuur. De manier waarop we dat gaan doen moet nader worden ingevuld.

Daarvoor gaat een aantal mensen de hoofden bij elkaar steken om te komen tot een plan om jonge mensen met een Molukse achtergrond te betrekken en geïnteresseerd te laten worden bij de bijzondere aspecten van de cultuur waar zij uit voort komen. Het idee is om jongeren bij elkaar te brengen en informatie te delen. Dit kan met een evenement, met muziek, met het vertellen van verhalen, en het op die manier elkaar leren kennen en de geschiedenis te delen. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om de Molukse identiteit levend te houden. De opzet is om een werkgroepje te formeren die met elkaar gaat brainstormen over de manier hoe een en ander vorm te geven.

Ton Heine / Yaya Timisela
's-Hertogenbosch

Wassu Jongeren aan het woord.

Verder in deze nieuwsbrief laten wij ook de jongeren aan het woord. Hierbij ingezonden stukken van Anis Timisela en Yasmin Ririhena.

Anis Timisela uit Barcelona probeert op zijn manier zich in te zetten voor de Wassu gemeenschap. Niet alleen zit hij momenteel in de commissie om de Statuten en het Huishoudelijke Reglement van de PES te vernieuwen, ook is hij bezig met de geschiedenis en verhalen van Wassu vast te leggen en te visualiseren middels moderne middelen waaronder Artificial Intelligence. Hieronder het ingekomen stuk van Anis Timisela.

Het gebruiken van AI in Wassu verband door Anis Timisela.

Ik werd geïnspireerd door Mata De Fretes, om een beetje rond te spelen met AI en het visualiseren van verhalen. Met de laatste ontwikkelingen van AI hoor je wel veel geruchten over de mogelijk negatieve impact ervan, maar niet zoveel over hoe we er het positieve uit kunnen halen. Voor onze Molukse gemeenschappen in Nederland is het behoud en de overdracht van kennis, vaardigheden, waarden en culturele identiteit aan onze toekomstige generaties een belangrijke plicht. Ik denk dat bij het streven hiernaar AI naar voren kan komen als een handige tool om ons erfgoed te beschermen en door te geven.

Een van deze manieren is het gebruik maken van AI in 'digital artwork' als versterking van de verhalen van onze voorouders. Als we bijvoorbeeld een keer een dag organiseren waarbij oude verhalen verteld worden, kunnen we bij de voorbereiding AI gebruiken om een extra visueel steuntje te genereren, waarbij jongeren een beeld kunnen krijgen van hoe het er vroeger aan toe ging. Dit is met name voor degenen die nog nooit in ons Tanah Air geweest zijn, om er beter beeld bij te krijgen. Je kan het een en ander natuurlijk wel voorstellen via wat

Editie 01 / November 2023

foto's en videos, maar het echt meemaken is wat anders. Daarom kunnen we proberen door middel van deze 'geheugensteuntjes' de verhalen sprekender te maken. Neem bijvoorbeeld het verhaal over hoe Wassu aan zijn Kapitan kwam, of wat begint met iemand uit Wassu die over de zee keek en iemand aan zag komen varen:

Of denk aan de verhalen over Wae Tahui, hoe de Kapitan van Wassu en Waesamu de betel-noot zaten te kauwen (en weer uitspugen) waardoor er rode vlekken op de gesteente kwamen.

Dit zijn dan natuurlijk kleine voorbeelden, en is zeker nog niet geperfectioneerd, maar het is natuurlijk een begin! Later kunnen we dit bijvoorbeeld uitbreiden d.m.v. mini-stripboekjes uit te brengen voor de kleinsten onder ons. Dit is dan een klein begin, maar dit kan natuurlijk in de toekomst veel groter worden hoe verder de techniek zich ontwikkelt.

Dit is dan natuurlijk alleen 'digital artwork', maar we kunnen natuurlijk veel verder gaan. Digitale archieven en conservering, zover dit kan, kan d.m.v. AI ook assisteren in het doorgeven van de vele kennis die we hebben. AI Tools kunnen wellicht in de toekomst ons helpen om de digitalisering en het behoud van historische documenten, foto's en mondelingen geschiedenissen te automatiseren. (AI moeten we hier natuurlijk zeker kijken naar wat voor wie toegankelijk is, en natuurlijk kunnen we niet alles opschrijven).

Toch zie ik er veel mogelijkheden in. Als we nog veel verder de toekomst in kijken, kunnen we misschien kijken naar virtuele culturele ervaringen. Ik ben er zelf nog niet zo ver in, maar waarschijnlijk kunnen we in de toekomst met de hulp van videobeelden en AI, een soort virtual-reality ervaring creëren die de jongeren kan terugnemen naar Wassu, waardoor ze hun voorouderlijke dorp kunnen verkennen en in een digitale ruimte met hun erfgoed omgaan (een soort google streetview met historische beelden, foto's en verhalen over plekken waar je virtueel rondloopt). Dit soort ervaringen kan onze jeugd een sterkere verbinding brengen met hun roots, vooral als het moeilijk is om naar Wassu terug te keren.

In ieder geval, nu de wereld steeds meer met elkaar verbonden raakt, stelt AI ons in staat ons aan te passen, te bloeien en ons culturele erfgoed met onze jeugd en de volgende generaties te delen.

Door AI te integreren in onze missie van het behouden en bevorderen van de culturele identiteit kan de PES ervoor zorgen dat ons Wassu-erfgoed niet alleen overleeft maar ook bloeit, generaties met elkaar verbindt en een nieuw publiek bereikt in het digitale tijdperk.

AI is niet alleen een technologie; het is een culturele brug naar het verleden, het heden en de toekomst. Mocht jij al verder zijn met AI, of leuke innovatieve ideeën hebben die ons kunnen helpen? Meld je bij het bestuur!

Hieronder een stuk van Yasmin Ririhena, die net terug is van haar recente bezoek aan Wassu. Een stukje van haar reisverhaal die ze met ons wil delen.

Pulang Kampung door Yasmin Ririhena.

Voor mij is Maluku altijd een droombestemming geweest. Een bestemming waar ik dolgraag een keer naar toe zou willen gaan, maar die altijd uit handbereik leek. Toen ik deze zomer te horen kreeg dat mijn tante naar Maluku zou gaan en mij vroeg om mee te gaan dacht ik in eerste instantie dat het me niet zou lukken om dit te realiseren. Des te groter was mijn blijdschap toen me dit wel gelukt was!

Anderhalf week lang heb ik vrij gekregen van werk, waarvan ik acht dagen zelf echt de tijd had om door te brengen op de Molukken. Iedereen heeft het altijd over het gevoel van 'thuiskomen'

zodra je landt op Pattimura Airport in Ambon. Ik heb inderdaad een traantje gelaten tijdens het landen, maar het échte gevoel van thuiskomen kwam pas later. De eerste dagen heb ik doorgebracht met een hevige jetlag in Passo en op de tweede dag zijn we naar Piru gegaan, de kampong van mijn oma.

Op zaterdag was het dan zo ver, wij zouden vertrekken naar Wassu, de kampong van mijn opa Naboth Ririhena. Met één volle auto en één volle angkot vertrokken wij naar de haven in Tulehu: de familie kwam ons natuurlijk uitzwaaien. Van tevoren was ik toch best zenuwachtig. Zou ik hier het echte gevoel van thuiskomen ervaren? Zou ik emotioneel worden? Hoe was het leven in Wassu en hoe erg verschilde het van mijn leven in Nederland? En misschien ook niet onbelangrijk: zou ik zeeziek worden op de speedboat ernaartoe?

Eenmaal op de speedboat gestapt waren al mijn zenuwen verdwenen, de frisse zeelucht en het prachtige uitzicht zorgde ervoor dat er plaats werd gemaakt voor verwondering. Het eiland Haruku was vol met groene palmbomen, witte zandstranden en prachtig blauwe wateren. Toen wij aanmeerden bij de pier in Wassu begon ik al emotioneel te worden: dus dit is waar mijn opa is geboren en opgegroeid? Het klinkt cliché, maar het moment dat ik mijn eerste stappen in het dorp had gezet voelde ik eindelijk het gevoel van thuiskomen. Dit is waar de vele generaties voor mij honderden jaren hebben geleefd.

Wassu heeft al mijn verwachtingen overtroffen. Niet alleen is het veel mooier dan alle foto's die ik voorheen heb gezien van familieleden, maar de herkenning in het dorp is heel groot. In de gezichten van de familieleden daar herkende ik mijn opa, mijn familieleden in Nederland en uiteindelijk ook mezelf. Wij hebben dezelfde botstructuur, dezelfde gelaatstrekken, dezelfde stemmen...

Editie 01 / November 2023

Lopende over de begraafplaats heb ik alleen maar bekende namen gezien: Ririhena, Timisela en Salakory.

Waar ik in Nederland sporadisch dezelfde achternamen tegenkom, of af en toe andere Molukkers in de stad, was ik hier omringt met mijn eigen mensen en mijn familieleden.

Uiteindelijk ben ik van zaterdag tot en met maandag gebleven, maar achteraf gezien had ik liever langer doorgebracht in Wassu.

Ambon was mijn eerste kennismaking met Maluku, maar niks overtreft terugkeren naar je dorp van herkomst.

In de korte tijd die ik er heb doorgebracht heb ik tijd kunnen doorbrengen met mijn lieve familie, door het dorp kunnen wandelen, heerlijk gegeten, op de veranda van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat gehilld, verse kenari noten gegeten, voor het eerst papeda geproefd en de wandeling gemaakt naar pantai Waitahui.

Pantai Waitahui is in mijn mening echt het Seychellen van Maluku, zo mooi is het!

Hier heb ik gezwommen met mijn nichtjes, stenen uitgezocht om mee te nemen naar Nederland, en kleine krabbetjes zich over het zand zien manoeuvreren.

Ik heb met tranen afscheid genomen van Wassu toen ik met de speedboat terugkeerde naar

Ambon. Ik kan dan ook al niet wachten om weer terug te keren en dan hopelijk voor langere tijd te kunnen blijven. Ik kan oprecht iedereen die nog niet het voorrecht heeft gehad het aanraden om terug te keren naar Wassu.

Dit zal echt één van de meest bijzondere reizen zijn die je in je leven maakt!

Als afsluiting van deze nieuwsbrief nog een stukje van de **nieuwe PES voorzitter, usi Etje Ririhena.**

O e anak2Wassu

Als enthousiaste anak Wassu en vooral als jullie altijd liefhebbende nicht kon ik op de afgelopen Algemene Leden Vergadering (ALV) van onze kumpulan Perkumpulan Erihatu Samasuru (PES) de PES niet ter ziele laten gaan. Door het aftreden van Mien Tuny was alleen Jan Ririhena

als bestuurder over. Fijn, dat ook Abe Timisela en Nathan Ririhena ter vergadering zich beschikbaar stelden om met mij het interimbestuur te vormen.

Onderling hebben we de bestuurstaken verdeeld, Abe en Nathan doen samen het secretariaat, en mij werd de voorzitterschap toebedeeld. Jan Ririhena blijft voorlopig aan als penningmeester. We hebben de volgende taken op ons genomen:

1. Werven en het betrekken van jongeren bij de PES als lid en mogelijk als bestuurslid.
2. Aanpassen van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.
3. Afhandelen lopende zaken en actiepunten van de afgelopen ALV van zaterdag 21 oktober 2023.

Waar komt mijn drive vandaan om zo betrokken bij de PES te willen zijn en me zo verbonden te voelen bij de PES? Ik kan verschillende redenen noemen:

1. De mooie band die we onderling hebben.
2. Het met de paplepel ingegoten-gevoel dat we samen verbonden zijn als Molukse gemeenschap in Nederland.
3. Het altijd betrokken zijn bij PES-bestuurszaken en PES-werkgroepen en daar aan een bijdrage te willen leveren.
4. Een warm hart blijven hebben voor hoe onze ouders toentertijd in armoede en onzekere tijden in een vreemd land de PES hebben opgebouwd en dat PES daarom onderdeel is van onze traditie en cultureel erfgoed.
5. Het liefdegevoel en de warmte van onze ouders onder elkaar en voor de latere generaties hier en in Wassu.
6. De verbondenheid met onze uwa2, wate2, nyadu's van kumpulan Leisuri-Tapirone te behouden en te verstevigen.

De PES die in wezen tot ons erfgoed 'onze pusaka' is uitgegroeid. Onze ouders zijn de 1e generatie Molukkers in Nederland, die uit nood de PES toen hebben gevormd om de volgende

redenen:

Het financieel elkaar bijstaan bij overlijden, huwelijk, belijdenis- en doopfeesten en ondersteunen van de toen niet draagkrachtige talentvolle jongeren, ... én het bijstaan van de familie in Wassu.

Wat een rijkdom zo'n familie!!!

Het is dus nu aan ons als 2e generatie Molukkers hier in Nederland om de PES als krachtige familie-vereniging door te geven aan de volgende generaties.

Amatoo.

Hieronder het stuk van usi Etji in het Maleis zodat de oudere generatie dit ook in eigen taal kan volgen. Met dank aan bung **Vic Mailoa** voor deze vertaling. Terima kasi bung Vic.

Kata pengantar ketua.

Pendjelasan tentang badan pengurus PES sementara jang baru dibentuk.

Salam sehat dan hormat semua basudara Wassu dan Waesamu!

Sebagai anak Wassu jang penuh semangat dan terutama sebagai anggota keluarga jang penuh kasih sayang terhadap basudara sekalian, makanja pada rapat umum jang lalu beta sangat khawatir djika perkumpulan kami akan dihentikan. Karena pengunduran diri saudari Mien Tuni, sebenarnja hanja saudara Jan Ririhena jang tetap mendjadi anggota pengurus. Beta sangat menjenangkan bahwa saudara Abe Timisela dan saudara Nathan Ririhena pada

Editie 01 / November 2023

rapat tersebut turut bersedia untuk membentuk pengurus sementara bersama dengan beta.

Kami telah membagi tugas badan pengurus sebagai berikut. Saudara Abe dan Nathan mengurus sekretariat, beta bertugas sebagai ketua sedangkan saudara Jan Ririhena akan tetap menjadi bendahara untuk sementara waktu.

Kami juga telah menetapkan tujuan berikut sebagai prioritas:

- 1. Rekrutmen keanggotaan aktif di kalangan generasi muda, juga untuk posisi sebagai pengurus PES.*
- 2. Memperbarui anggaran dasar dan peraturannya.*
- 3. Menangani atau mengembangkan poin-poin diskusi dan tindakan dari rapat umum tanggal 21 Oktober 2023.*

Alasan pribadi keterlibatan beta di PES.

- * Ikatan kekeluargaan yang indah yang kami rasakan satu sama lain;*
- * Rasa memiliki sebagai masyarakat Maluku di Belanda;*
- * Selalu ingin terlibat dalam perkumpulan PES dan sedia berkontribusi aktif di dalamnya;*
- * Sebagai penghormatan atas tjara orang tua kami mendirikan PES di tengah kemiskinan dan ketidakpastian di negara asing dan mewariskannya kepada kami sebagai warisan tradisional dan budaya.*
- * Saling merasakan kehangatan dan kasih sayang orang tua kami terhadap satu sama lain*

dan terhadap seluruh keturunan di sini dan di Wassu;

* Ingin menghormati dan melestarikan rasa hormat dan hubungan berharga dengan semua ua, wate, njadu dari perkumpulan Leisuri Tapirone.

Perkumpulan PES yang pada dasarnya telah berkembang menjadi warisan pusaka kami, didirikan atas dasar kebutuhan generasi pertama para lansia kami untuk saling memberikan bantuan finansial dan moral jika terjadi kematian, perkawinan, pembaptisan dan pengakuan iman serta untuk memberikan dukungan kepada kaum muda, talenta mendandjikan yang kurang mampu setjara finansial. Bantuan ini setjara bertahap diperluas hingga menjakup dukungan sosio-ekonomi kepada masyarakat di Wassu.

Sungguh ini suatu kejayaan yang diberkati dari perkumpulan keluarga kami!

Maka kini menjadi tanggung jawab katong semua sebagai keturunan untuk mewariskan dan melestarikan PES sebagai warisan berharga bagi generasi mendatang!

Amatooo.

Laatste update:

Op zaterdag 27 januari wordt in Baarn de Nieuwjaarsborrel/Makanpatita gehouden !